

A gyilkosságokról könyvet írni kényes feladat. A téma az erotikus irodalomhoz és a bulvársajtóhoz hasonlítható abban a tekintetben, hogy ha az utcán megállítunk bárkit, természetesen nemleges választ kapunk arra a kérdésre, olvasott-e efféle műveket vagy sztárok életéről szóló pletykalapokat. Szinte nincs olyan ember, aki ne olvasott volna ilyesmit, mégis jóformán mindenki letagadja. Ingoványos területre téved az, aki mégis arra adja a fejét, hogy az ölésről írjon. Persze erről a hátborzongató témáról is lehet a naturális, undort keltő részleteket mellőzve, mégis érdekesen írni. Ilyen könyvet alkotott Jörg von Uthmann, a Párizsban élő szabadfoglalkozású író. A *Gyilkosok és detektívek* megjelenik az összes figura, aki az emberiség történelme során, vitatható érdemekkel ugyan, de ikonná vált. Így olvashatunk például a 15. századi Franciaország hölgyeinek bálványáról, Jeanne d'Arc fegyvertársáról, a francia seregek marsalljáról, Gilles de Rais-ról, a Kékszakállról. A bátor katonát később kivégezték mint őrjöngő gyermekgyilkost, aki állítólag több mint 140 gyermeket küldött a másvilágra.

A szerző sok egyéb mellett részletesen ír az áldozat azonosításának kényes feladatáról is. Mi, magyarok is képviseltetjük magunkat e

fejezetben, amelyben Uthmann a tiszzaeszlári vérvádról, Solymosi Eszter meggyilkolásáról és holttestének azonosításáról ír.

A könyvben olvashatunk a gyilkosság képi megjelenítéséről is. Arról, amit a színház már régen elkezdett; a filmnek csak tovább kellett mennie a megkezdett úton. Magától értetődő, hogy a mozinak jóval több hatáskeltő eszköz állt rendelkezésére, már a némafilm idején is. Persze nem volt minden rögtön kéznél: a krimikben rendszeresen

megjelenő sémák, így a hosszadalmas kihallgatások, a detektív és segédje közti párbeszéd bemutatására hang híján gondolni sem lehetett. A német film, amely ebben az időben fénykorát élte, nem a bűncelekményeket elkövető alvilági figurákat ábrázolta, hanem egyszerűbb utat választott: a már-már felsőbbrendű embereket, lényeket, vámpirokat jelenítette meg. Így születtek az azóta már ikonnak számító filmek: a *Dr. Caligari*, a *Nosferatu* és a *Dr. Mabuse*. Majd elkövetkezett a téma aranykora: a hangosfilm megjelenése. A zene hatásos, elengedhetetlen kiegészítője lett a filmeknek, vége volt a rögtönzött klímiporozásnak. A filmek hangeffektusairól nem is beszélve, amelyek már önmaguk megtették a kívánt hatást. Bár Alfred Hitchcock *Psychó*jában a

híres zuhanyozós gyilkosságot eredetileg néma jelenetnek tervezte, az elkészített felvétellel elégedetlen volt. Többek javaslatára később megpróbálkozott néhány hangeffektussal, melyek hatása frenetikusnak bizonyult.

Ha valaki azt várná a könyvtől, hogy a témakört illető enciklopédikus tudását gyarapítsa, inkább ne olvassa el. Bár szerepelnek benne évszámok, némelyik hibás, és vannak apróbb tárgyi pontatlanságok is. Csakhogy ez a könyv elsősorban irodalmi alkotás, esztétikai mű, amely sok érdekes, értékes adatot tartalmaz. Tehát érdemes fellapoznia mindenkinek, aki többet akar megtudni e kissé fajsúlyos témáról, de nem szeretné, hogy gyomrát megfeküdjék az apró részletek. A történelem kemény oldala, élvezetes stílussal puhá(bb)ra főzve.

TULOK PÉTER

(Fordította Schulecz Katalin,
Corvina Kiadó, Budapest, 2007,
188 oldal, 3500 Ft)

GÉCZI JÁNOS: *A rózsza és jelképei — A keresztény középkor*

Géczi János a rózsza jelképtörténetéről szóló sorozatának második kötete, a középkor rózsáit tárgyaló írás 2007 nyarán jelent meg a Gon-

dolat Kiadónál. A mű elsősorban irodalmi, művészet- és botanikatörténeti szempontok alapján tárgyalja a hétköznapiak nem nevezhető növény előfordulását az európai gondolkodás- és művészettörténet nagy fejezetei alapján. A szerző, miként az a sorozat előző, az antik Mediterráneum rózszaábrázolásaival foglalkozó darabjánál is tapasztalható, ez esetben is messze túllép eredeti célkitűzésén. Meglátásom szerint Géczi számára a rózsza szimbolikája csupán apropó az európai művelődéstörténet alapos, élvezetes bemutatására, s ezzel hosszú idő után kísérletet tesz a honi művelődéstörténet nagy adósságainak törlesztésére.

Vajon miként vált a szigorú erkölcsi értékrendet mutató keresztény világ jelképévé a rózsza, amely a görögöknél többnyire a keresztény aszkézistól nagyon is távol álló szertelen bujaság és szerelem szimbólumaként jelent meg? Ennek a különös ellentmondásnak tisztázásával kezdődik Géczi szimbólumaitológiájának második kötete. A szerző kissé meglepő módon annak a különös magyarázatnak enged teret, mely szerint a rózsza a kereszténységbe elsődlegesen nem a görög hagyomány révén került át, hanem zsidó közvetítéssel. Géczi eredetinek mondható értelmezése szerint a rózsza-jelkép hagyományozódásában a tűz motívuma egyesíti a két kultúrát, vagyis a görög filo-

zófiából az univerzumot irányító szellemi szubsztanciát, valamint a zsidó vallási hagyományból öröklött isteni parancsot. Ezt a dualizmust hordozza a rózsza összes jelképe a középkor keresztény világának irodalmi, vallási és művészeti megnyilvánulásaiban. A középkor rózsaképe tehát, miként a keresztény

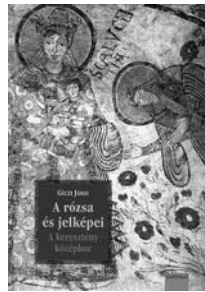
vallás is, két fő gyökérből táplálkozott, és ennek köszönhetően vált az erény, az igazságosság és a szeretet virágává. Géczy ebben a kötetben is tetemes mennyiségű írott és képi anyagot dolgoz fel. A témák a kronologikus sorrendnek megfelelően a koraközépkortól egészen a reneszánsz korig követik egymást. Néhány fontosabbat emelek ki közülük: a patrisztika öröksége, a szerzetesi medicina és monostorkertek rózsái; a romanika képi hagyományai: aszkétizmus és naturalizmus; a profanizálódás és a szentek élete; a Mária-kultusz rózsajelképei; a német misztikusok rózsaidézése; a rózsza regény: *Roland-ének*, *Carmina Burana*; Petrarca rózsái; a gótika és a reneszánsz közös rózsái, és végül a botanikai rózsák.

Géczy szaktudósi minőségéről árulkodik, hogy minden állítását szigorú alapossággal argumentálja, így a kötet színes illusztrációkban és irodalmi hivatkozásokban gazdag, tehát a munkát forráskiadványként is értékelnünk kell. A szerző számos prózai és lírai idézetet publikál, amelyek közül kiemelendők a *Bede Venerabilis*-ből közölt fordítások, a Raimundus Lullus botanikai írásából közölt részletek, valamint Petrarca költeményei. Az illusztrációk közül a ritkaságszámba menő kódexekben talált rózsamotívumokra hívom fel a figyelmet, így a thérouannae-i kódex életfa- és égitest-ábrázolására, a Lobbesben készült bencés kódex teremtéstörténetet ábrázoló egyszerűsített rózsajelképeire, valamint a római mozaikábrázolásokra.

Géczy János sorozatának harmadik kötete, *A rózsza és jelképei — A reneszánsz* címmel várhatóan idén jelenik meg a Gondolat Kiadó gondozásában.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN

(Gondolat Kiadó, Budapest, 2007,
272 oldal, 3200 Ft)

Művészet

BAKOS KATALIN: *10x10 év az utcán* *A magyar plakátművészet története 1890—1990*

A különféle internetes árveréseket, régiségboltokat, antikváriumokat böngésző közönség, a plakátokat gyűjtő szakemberek és a laikusok is régóta tudják, milyen pazar vizuális értékeket vonultatott fel az elmúlt 100—120 év magyar plakátművészete. Legyen szó akár termékpromócióról, film- és színházi premierekről, politikai kampányokról, egészségügyi felvilágosításról, nemes vagy kevésbé nemes célokról, a magyar plakát európai színvonalú vizuális kommunikációs eszköznek minősíthető. A műfaj legnagyobbjai között több kiváló, más területeken is maradandót alkotó művészt találunk (például Vaszary Jánost, Rippl-Rónai Józsefet, Ferenczy Károlyt, Kassákot), de az elsősorban plakátművészként ismertté vált jeles alkotók (Faragó Géza, Helbing Ferenc, Pachl Viktor, Tuszay Márton, Bíró Mihály, Földes Imre, Irsai István, Konecsni György stb.) is élvonalbeli művészi értékeket hoztak létre.

E nagy ívű terület megfelelően illusztrált, monografikus feldolgo-

zása hiányzott a szakirodalomból, ezért is olyan fontos, hogy végre napvilágot látott a Magyar Nemzeti Galéria munkatársának, Bakos Katalinnak két évtized kutatásaira épülő kötete. A nagy formátumú album készítésekor a szerző és a kiadó ellenállt annak a csábításnak, hogy az albumot eluralják a vásárlókat csalogató képek; a kötetben a tudományos igényű, kellőképpen adatolt, ugyanakkor olvasmányos szöveg szerves egységben lélegzik a közel háromszáz, kisebb és nagyobb méretű, nem egyszer egészoldalas illusztrációval, reprodukcióval. A főszövegbe beépülő művészi pályaképekből nemcsak az ismert képzőművészek, hanem mára elfeledett grafikusok munkásságával is megismerkedhet az olvasó.

A szerző a rendszerváltozás idejéig követi figyelemmel a 19. század végén Magyarországon is megjelent művészi színvonalú plakáttervezést. Különösen izgalmas felfedezést jelentenek a korai historizáló munkák, Benczúr Gyula 1885-ös plakátja vagy éppen Kádár Gábor 1896-os, Munkácsy *Ecce Homo*-ját reklámozó képe. A szecessziós plakátok esetében a kor legnagyobb művészeinek nevével is gyakrabban találkozhatunk, mint a

